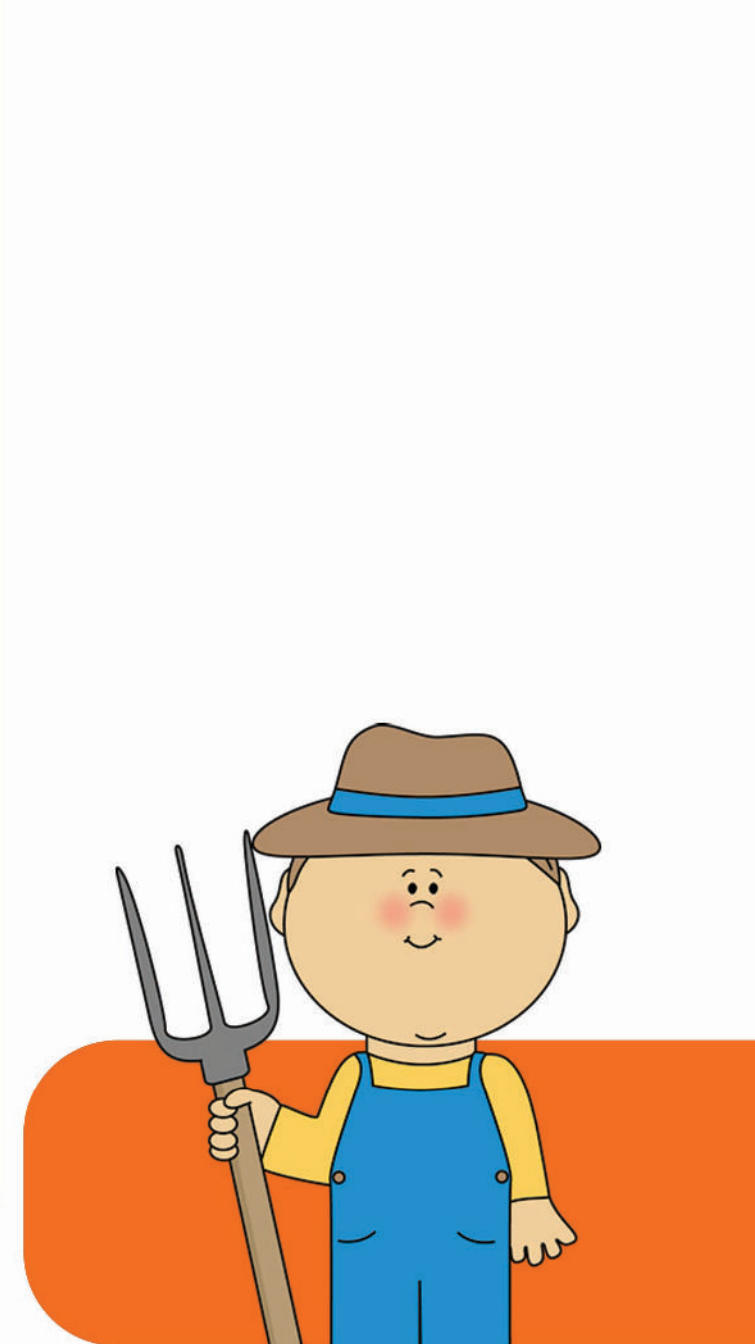

محمدرضا مسعود- سعیده کریمی

سازمان حفاظت محیط زیست کشور

برنامه توسعه ملل متحد

طرح حفاظت از تالاب های ایران

موسسه حفاظت از حیات وحش و آبریان
آذربایجان شرقی

قطره ی آبی

برای دریاچه ارومیه

گردآوری و تدوین

محمدرضا مسعود - سعیده کریمی

موسسه حفاظت از حیات وحش و آبریزان استان آذربایجان شرقی

عنوان

صفحه

۴.....	مقدمه
۶.....	معرفی دریاچه ارومیه
۱۰.....	دریاچه ارومیه در حال خشک شدن است!
۱۲.....	مهم ترین دلایل خشک شدن دریاچه
۱۴.....	خشکسالی
۱۶.....	خطر! خطر!
۱۸.....	راهکارهای نجات دریاچه ارومیه
۲۰.....	توسعه کشاورزی پایدار
۲۲.....	کشاورزی چیست؟
۲۲.....	کشاورزی پایدار
۲۴.....	اصلاح الگوی کشت
۲۶.....	اصلاح الگوی مصرف آب در کشاورزی
۲۸.....	احیاء و بهسازی کانال های آبیاری
۲۹.....	توسعه سایر فعالیت ها ی کشاورزی
۳۰.....	توسعه کشت گلخانه ای
۳۱.....	اصلاح روش های شخم و کاشت در اراضی شیب دار
۳۲.....	خاک ورزی حفاظتی
۳۳.....	بهینه سازی مصرف کود و سموم
۳۴.....	شما چگونه می توانید دریاچه را نجات دهید؟

قطره ی آبی برای دریاچه ارومیه

از مجموعه مستندات طرح حفاظت از تالاب های ایران

گردآوری و تدوین: محمدرضا مسعود - سعیده کریمی

طراحی: سعیده کریمی

ویراستاری علمی: ایوب آخوندی - ایوب ایرانپفام

صفحه آرایی: کانون تبلیغاتی ارک طرح تبریز

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

چاپ و صحافی:

کلیه حقوق این کتاب برای طرح حفاظت از تالاب های کشور محفوظ است.

دریاچه ارومیه

مقدمه

دریاچه ارومیه یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین اکوسیستم‌های آبی ایران است. این دریاچه علیرغم دارا بودن تنوع زیستی بی نظیر و ارزش اکولوژیکی در منطقه، متأسفانه در ۱۰ سال اخیر دچار بحران شدید کم‌آبی شده و در معرض نابودی می‌باشد. علل مختلفی موجب خشک شدن دریاچه شده است. از جمله این عوامل می‌توان به سدسازی‌ها، بهره‌برداری زیاد و غیراصولی از آب‌های زیرزمینی و حفر چاه‌ها، احداث میانگذر شهید کلانتری، کاهش بارندگی‌ها و بروز خشکسالی و از همه مهم‌تر مصرف بی‌رویه آب در بخش کشاورزی و عدم استفاده مناسب از سیستم‌های بهینه آبیاری اشاره کرد.

خشک شدن دریاچه مشکلات و معضلاتی را در منطقه در پی داشته است که می‌توان افزایش شوری آب و کاهش بسیار شدید تراکم آرتیمیا، عدم مراجعه پرندگان به دریاچه و یا مرگ و میر آنها، خشک شدن یا شوری بیش از حد آب‌های زیرزمینی و غیرفعال شدن آنها، کاهش تنوع زیستی دریاچه، وزش بادهای حاوی نمک و تاثیر آن بر دستگاه تنفسی و غیرقابل کشت شدن اراضی کشاورزی و ... را نام برد.

حال نیاز است که اقدام جدی جهت بازگرداندن حیات به دریاچه صورت پذیرد. همه ما باید برای نجات دریاچه ارومیه مشارکت داشته باشیم. کاهش مصرف آب و طرح توسعه پایدار کشاورزی در منطقه از مهم‌ترین راهکارها جهت احیای دریاچه ارومیه می‌باشد، بنابراین نقش کشاورزان عزیز بسیار مهم است.

آموزش شما عزیزان نیز قدم بسیار ارزشمندی است که می‌تواند تاثیر مهمی بر خانواده‌ها در مورد تغییر روش‌های سنتی کشاورزی و اصلاح آن‌ها با روش‌های نوین و سازگار با محیط زیست بگذارد. بنابراین موسسه حفاظت از حیات وحش و آبزیان استان آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی؛ برنامه‌های مختلفی را برای آموزش شما اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی؛ برنامه‌های مختلفی را برای آموزش شما دانش‌آموزان و معلمان عزیز روستاهای حاشیه دریاچه در مورد نقش توسعه کشاورزی پایدار در احیاء دریاچه ارومیه در نظر گرفته است. این کتابچه هم نمونه‌ای از این برنامه‌ها است. کتابچه حاضر با هدف معرفی دریاچه ارومیه، عوامل موثر بر خشک شدن آن و آموزش توسعه کشاورزی پایدار تقدیم شما دانش‌آموزان عزیز می‌گردد. امید است با یادگیری بهتر و انتقال آن به والدین و اطرافیان نقش موثری در نجات دریاچه ارومیه عهده‌دار شوید.

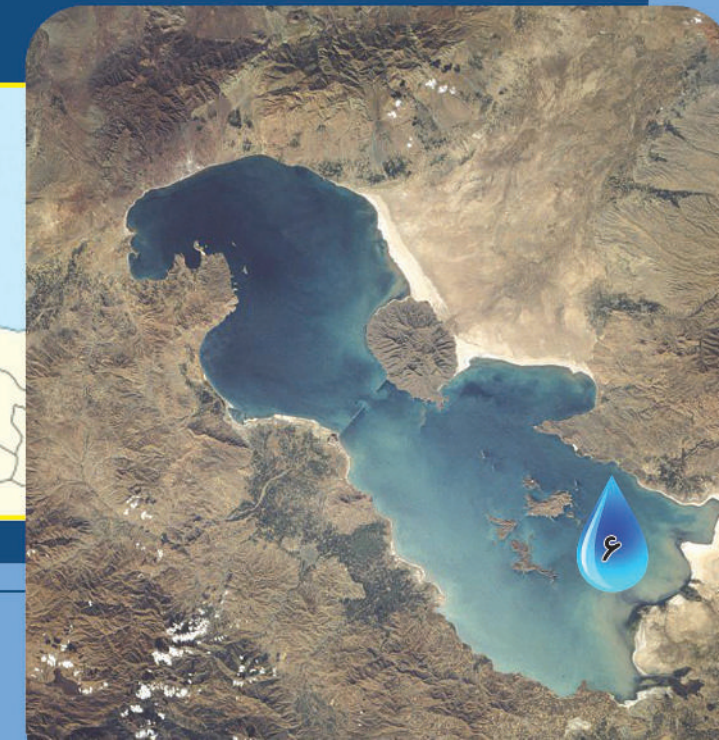
معرفی دریاچه ارومیه

دریاچه ارومیه یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین منابع آبی ایران است. این دریاچه

بزرگ‌ترین دریاچه داخلی کشور و دومین دریاچه شور دنیا می‌باشد و در شمال غربی ایران و بین استان‌های آذربایجان غربی، شرقی و کردستان واقع شده است. مساحت دریاچه ارومیه در حدود ۵۰۰۰ کیلومتر مربع بوده و رودخانه‌های حوضه آبریز در نهایت وارد دریاچه می‌شوند.

گیاهان این منطقه شامل گونه‌های شورپسند، خشکی‌دوست و آبزی می‌باشد. از گونه‌های مهم گیاهی می‌توان به سالیکورنیا اشاره کرد. زمانی دریاچه ارومیه مرکز زمستان‌گذرانی پرندگان آبزی مهاجر، به ویژه مرغابی و گونه‌های کنارآب‌چر بوده و از این رو دارای اهمیت بین‌المللی است. جزایر موجود در دریاچه نیز دارای بزرگ‌ترین جمعیت زادآور فلامینگو و پلیکان سفید بوده است. ۱۱ گونه پرنده آبزی در معرض خطر انقراض در این دریاچه شناسایی شده‌اند. جزایر جنوبی دریاچه زیستگاه دو گونه پستاندار در معرض خطر انقراض، شامل گوزن زرد ایرانی و قوچ ارمنی می‌باشد.

تنها موجود آبزی دریاچه آرتمیا است که هم اکنون به دلیل شوری شدید آب دچار تراکم بسیار شدید شده است. این گونه مهم‌ترین منبع غذایی بسیاری از پرندگان آبزی مانند فلامینگوها به شمار می‌رفت.

آرتمیا

پلیکان سفید

گوزن زرد ایرانی

فلامینگو

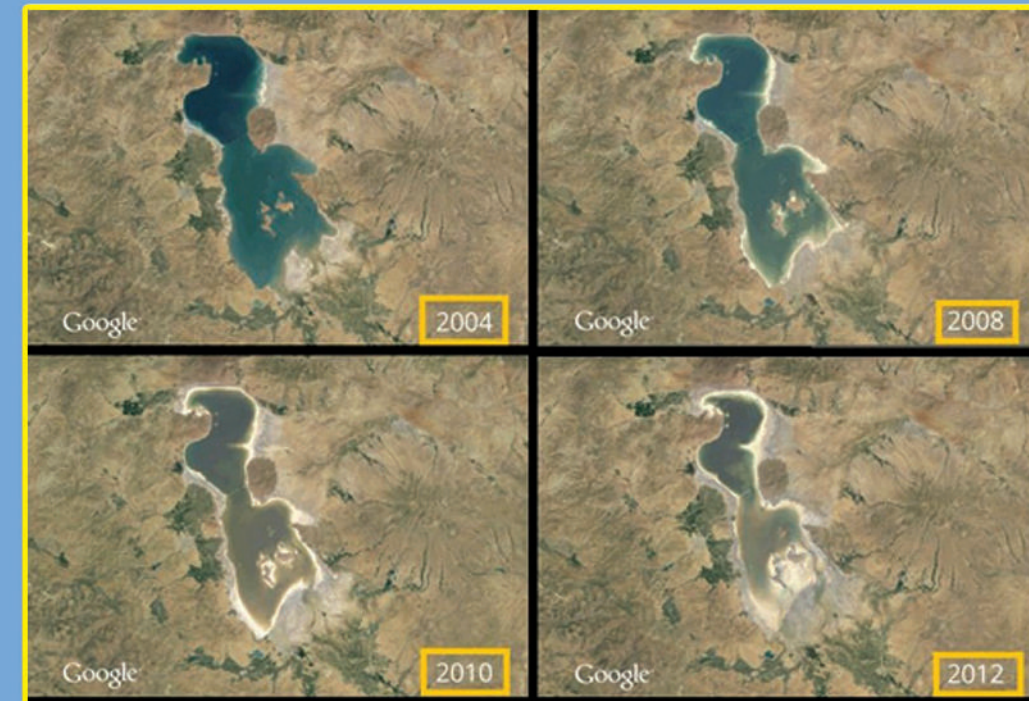

دریاچه ارومیه در حال خشک شدن است!

دریاچه ارومیه در طول ۱۳ سال گذشته ۶ متر کاهش سطح داشته است. از یک طرف در یک دهه گذشته، بارندگی ها کاهش پیدا کرده و خشکسالی های پیاپی ایجاد شده است. از طرفی، افزایش طرح های توسعه و بهره برداری غیر اصولی از آب جهت مصارف کشاورزی و سایر بخش ها، موجب کاهش جریانات ورودی به دریاچه ارومیه شده است. لذا باعث شده است این دریاچه در خطر خشک شدن کامل قرار گیرد. به طور خلاصه عدم استفاده اصولی و بهینه از منابع آبی منطقه توسط بخش کشاورزی، تبخیر زیاد به خاطر گرم شدن هوا و خشکسالی، حفر چاه ها و برداشت غیرمجاز از آب های زیرزمینی، احداث میانگذر شهید کلانتری و همچنین تأسیس سدهایی روی رودخانه های منتهی به دریاچه، از دلایل مهم خشک شدن این دریاچه می باشند.

تصاویر ماهواره ای دریاچه ارومیه در ۱۰ سال گذشته نشان دهنده کاهش قابل توجه ارتفاع سطح آب در بخش های مرکزی دریاچه است.

عدم مصرف بهینه آب

و توسعه ناپایدار بخش کشاورزی

سدسازی روی رودخانه‌های منتهی به دریاچه

برداشت بی رویه از آب های زیر زمینی

احداث میانگذر شهید کلانتری

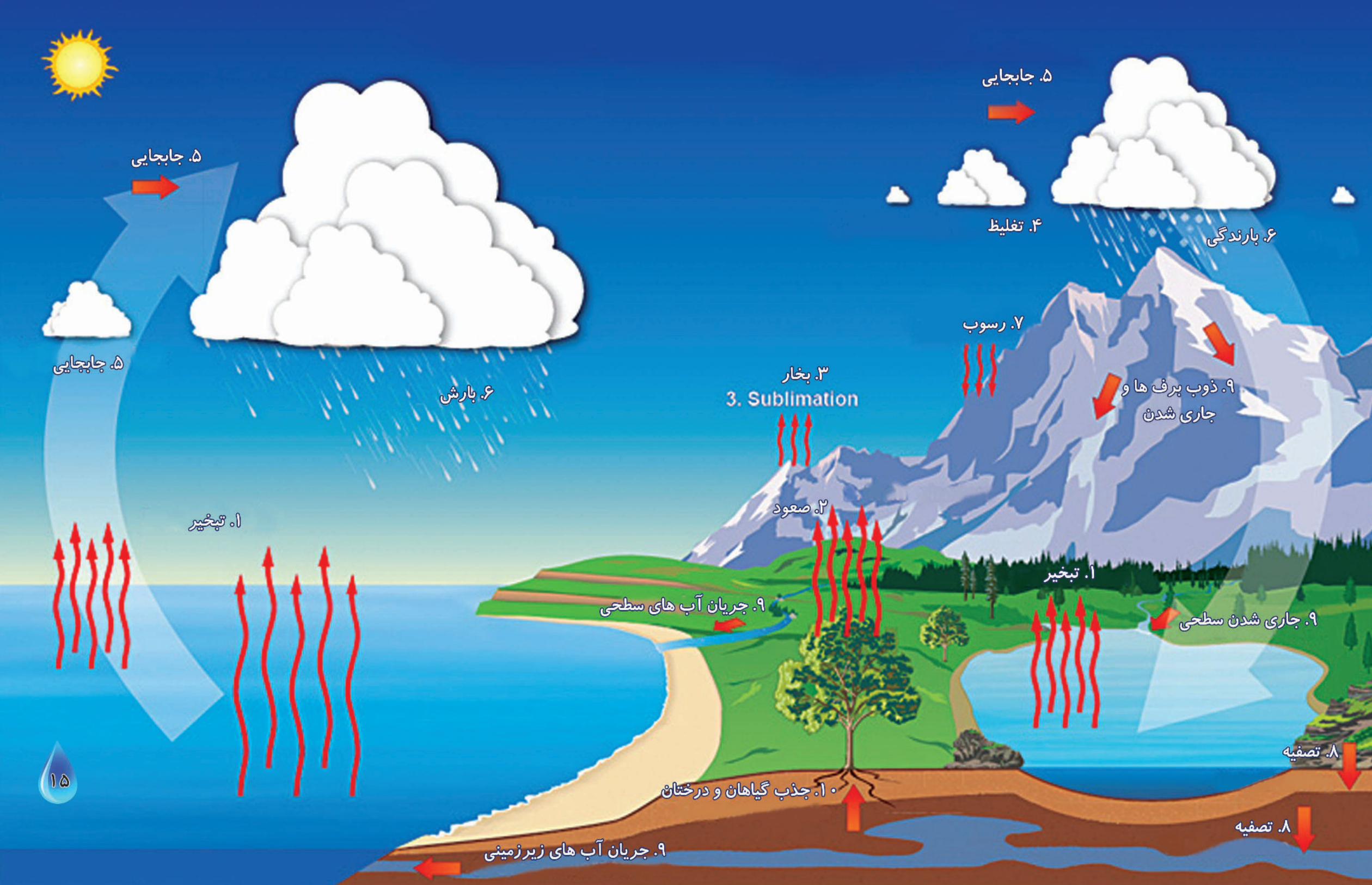

خشکسالی چیست؟

پدیده ای است که به علت کاهش مقدار بارندگی ها و مصرف بی رویه آب روی می دهد. در واقع خشکسالی یکی از مهم ترین بلایای طبیعی محسوب می شود. طی ۱۰ سال اخیر به علت افزایش دما، بارندگی ها در بعضی از سال ها به شدت کاهش یافته و شدیدترین خشکسالی ها به وقوع پیوسته است. بنابراین دو عامل تغییر اقلیم و استفاده بی رویه از آب های زیرزمینی از جمله عواملی هستند که سطح آب های زیرزمینی در حاشیه دریاچه ارومیه را کاهش داده است.

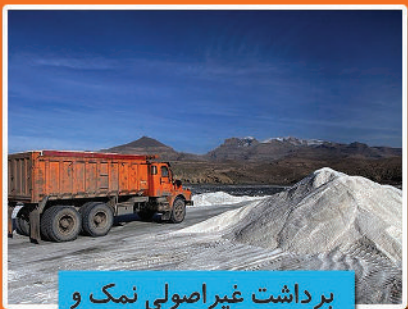
در اینجا چرخه آب توضیح داده شده است. سفره های آب زیرزمینی بخشی از این چرخه هستند. نقش آب های زیرزمینی در مصارف کشاورزی، صنعتی، بهداشت محیط و اکوسیستم ها بسیار حیاتی است. بهره برداری غیراصولی از آنها باعث کاهش جریانات به دریاچه شده و آن را در معرض نابودی قرار داده است.

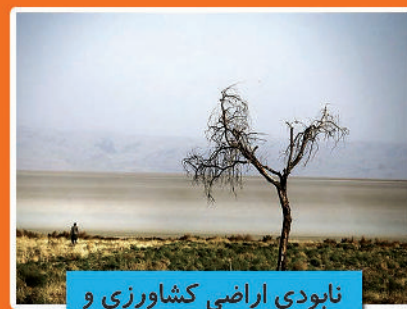
کاهش سطح آب دریاچه باعث بالا رفتن شوری آب شده است. متأسفانه افزایش شوری باعث شده است آرتمیا (جانور بومی و باارزش دریاچه ارومیه) قدرت تولید مثل خود را از دست بدهد. کاهش آرتمیا نیز در دریاچه موجب شده است جمعیت فلامینگوها که غذای اصلی آنها آرتمیا است، در معرض خطر قرار بگیرد. همچنین بالا رفتن میزان شوری باعث کاهش تنوع زیستی و مرگ و میر پرندگان دریاچه شده است.

زندگی گونه‌های با ارزش و نادر کشور از جمله گوزن زرد ایرانی و... نیز به خطر افتاده است. خشکسالی موجب شد گوزن های زرد ایرانی به لحاظ عدم تحمل شرایط زیست محیطی، جزایر و دریاچه ارومیه را ترک کرده و در منطقه پخش شوند. گوزن زرد ایرانی در حال انقراض می باشد.

وزش بادهای حاوی نمک به سمت شهرها و زمین های کشاورزی اطراف دریاچه، تخریب ساختمان‌ها و خودروها و همچنین غیرقابل کشت شدن زمین های کشاورزی را به دنبال دارد که هزینه‌های سنگینی را بر جوامع محلی و کشاورزان متحمل می‌سازد. انتقال ذرات حاصل از خشک شدن دریاچه ارومیه ضمن تاثیرگذاری بر حاصلخیزی زمین های کشاورزی، روی دستگاه تنفسی مردم نیز آثار منفی خواهد گذاشت.

برداشت غیراصولی نمک و ایجاد ریزگردهای نمکی

نابودی اراضی کشاورزی و خشک شدن درختان

وزش بادهای نمکی

مرگ و میر پرندگان

مدیریت صحیح منابع آب

مشارکت های مردمی و ارتقاء آگاهی های عمومی در خصوص دریاچه ارومیه (اساس همه راهکارها می باشد)

و بدون همکاری جوامع محلی اجرای سایر راهکارها تاثیرگذار نخواهد بود. پس خیلی مهم است!

بررسی و اصلاح میانگذر

ساماندهی چاه های حوضه آبریز دریاچه ارومیه و نصب کنتور هوشمند

بستن چاه های غیر مجاز یا جلوگیری از برداشت آب آنها

انتقال آب از رود ارس

اجرای طرح توسعه پایدار کشاورزی

جلوگیری از برداشت غیر مجاز از آب های سطحی

انتقال پساب تصفیه خانه های حوضه آبریز به دریاچه

راهکارهای نجات دریاچه ارومیه

نجات دریاچه

توسعه کشاورزی پایدار

کشاورزی؛ به معنی راه ها و روش های بهره برداری از منابع آب، خاک و انرژی و ... برای تامین نیازهای غذایی و پوشاک انسانها است.

این بخش بزرگترین مصرف کننده منابع آب است. اما به دلیل محدودیت منابع آب باید به مصرف آب در این بخش توجه زیادی گردد. توسعه کشاورزی در حاشیه دریاچه ارومیه و برداشت بی رویه از منابع آبی باعث شده است که دریاچه و منابع آبی اطراف آن در حال خشک شدن باشد. راهکاری که در حال حاضر مهم است توسعه کشاورزی پایدار برای نجات دریاچه ارومیه می باشد. چون با کشاورزی پایدار هم معیشت کشاورزان حفظ می شود و هم دریاچه ارومیه احیاء می گردد. به نظر شما کشاورزی پایدار چیست؟

کشاورزی پایدار

کشاورزی پایدار نوعی کشاورزی است که در جهت منافع انسان بوده، از منابع آب و خاک استفاده مناسبی می کند و با محیط در توازن است. هدف کشاورزی پایدار؛ تولید محصولات کشاورزی اما بدون تخریب محیط زیست می باشد.

اهداف کشاورزی پایدار در موارد زیر خلاصه می شود:

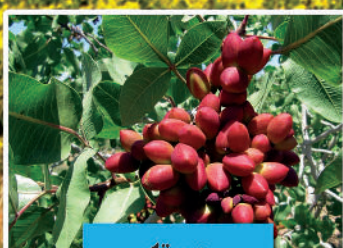
- همسو نمودن فعالیت های کشاورزی با محیط زیست
- استفاده از تکنولوژی های جدید برای تولید محصولات کشاورزی
- عدم استفاده از مواد شیمیایی که برای محیط زیست و سلامت بشر و حیوانات خطرناک هستند.

حفاظت از منابع آب، خاک و منابع طبیعی

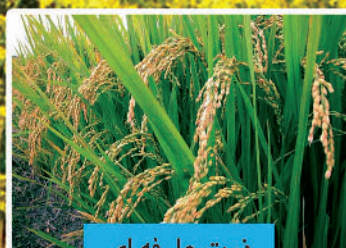

زعفران

پسته

ذرت علوفه ای

گلرنگ

برای توسعه کشاورزی پایدار باید برخی از روش ها را اصلاح کنیم و تمام کارها و عملیات کشاورزی در جهت حفظ منابع آب و خاک باشد تا با صرفه جویی در مصرف آب و بهره برداری اصولی و صحیح از منابع آبی به نجات دریاچه ارومیه کمک کنیم. با این کارها هم کشاورزی منطقه پایدار خواهد بود و معیشت کشاورزان ادامه می یابد و هم دریاچه دوباره احیاء می شود. این موارد مهم عبارتند از:

اصلاح الگوی کشت

حتماً واژه الگوی کشت را خیلی شنیده اید! الگوی کشت چیست؟

در بسیاری از مناطق گیاهانی کشت می شوند که آب زیادی مصرف می کنند، یعنی نیاز آبی بالایی دارند؛ مانند هندوانه، پیاز و چغندر قند. با توجه به اینکه در اکثر مناطق به ویژه حاشیه دریاچه ارومیه با بحران آب روبرو هستیم، باید محصولات دیگری را که نیاز آبی کمتری دارند و با شوری و خشکی سازگار هستند، به جای محصولات پرمصرف جایگزین کنیم. به این عمل تغییر الگوی کشت می گویند. با توجه به خشکسالی های اخیر با این کار ضمن اینکه تولید محصولات پایدار می ماند، سفره های زیرزمینی آب نیز بهبود می یابد که در احیاء دریاچه ارومیه موثر می باشد.

از سوی دیگر میزان کشت محصولات کشاورزی در یک منطقه باید با توجه به منابع موجود انجام شود و برای تصمیم گیری در انتخاب گیاهان زراعی یا باغی از سازمان جهاد کشاورزی کمک خواست تا از گیاهان مناسب در هر منطقه معین و دوره ی زمانی مشخص استفاده کنیم.

به عنوان مثال برای اراضی کشاورزی حاشیه دریاچه ارومیه، کاشت محصولات کم آب بر، راهکار مناسبی برای اصلاح الگوی کشت می باشد. چون نیاز آبی کمتری دارند؛ مانند کلزا، زعفران، گلرنگ، پسته، ذرت، گندم و جو سازگار با خشکی و کم آبی و ... فقط یادمان باشد رمز موفقیت در اجرای الگوی کشت، همدلی و همکاری کشاورزان است. با این کار می توان ضمن حمایت از کشاورزان و تولید پایدار از منابع آبی هم استفاده بهینه کرد.

آبیاری قطره ای

آبیاری بارانی

آبیاری هیدروفلوم

آبیاری سنتی - غرق آبی

روش آبیاری غرقابی باعث هدر رفتن بخش زیادی از آب می گردد.

بهبود الگوی مصرف آب در بخش کشاورزی / اجرای سیستم های بهینه آبیاری

متأسفانه در حال حاضر با وجود پیشرفت های قابل توجه تکنولوژی، کشاورزی به شیوه کاملاً سنتی و اغلب نادرست صورت می گیرد که باعث هدر رفتن حدود ۷۰ درصد آب در بخش آبیاری مزارع می شود.

برای نجات دریاچه ارومیه از شرایط بحرانی، باید طرح های صرفه جویی آب مانند استفاده از آبیاری تحت فشار اجرا شود. روش های سنتی آبیاری در استان که به صورت غرق آبی می باشد، باید به شیوه های مدرن آبیاری تبدیل شوند. این کار موجب افزایش کیفیت محصول و مدیریت منابع آبی می شود. دولت هم از برنامه توسعه شبکه آبیاری تحت فشار در مزارع حمایت می کند و ۸۵ درصد هزینه های اجرای این طرح را به صورت کمک های بلاعوض به کشاورزان پرداخت می کند. دو روش آبیاری تحت فشار (قطره ای و بارانی) و کم فشار (هیدروفلوم) برای مزارع و باغات توصیه می شود.

در آبیاری قطره ای آب توسط قطره چکان ها در نزدیکی گیاهان پخش می شود. با تبدیل آبیاری سنتی به آبیاری قطره ای راندمان آبیاری حدود ۶۰ درصد بهبود می یابد.

آبیاری بارانی؛ روشی است که آب با فشار بسیار زیاد در درون لوله هایی جریان پیدا کرده و بر روی گیاه به صورت باران توسط آب پاش، پاشیده می شود. با تبدیل آبیاری سنتی به آبیاری بارانی راندمان آبیاری حدود ۳۰ درصد بهبود می یابد.

دریچه هایی در نقاطی از لوله نصب شده است که امکان آبیاری منظم را فراهم می آورد. با این روش مصرف آب به میزان حداقل ۳۰ درصد نسبت به روش سنتی آبیاری کاهش می یابد.

توسعه سایر فعالیت های کشاورزی از جمله زنبورداری و پرورش شتر

در شرایط کم آبی، فعالیت هایی که نسبت به سایر بخش های کشاورزی نیاز به آب کمتری دارند، باید توسعه یابند. از این موارد می توان به پرورش شتر و زنبورداری اشاره نمود.

احیاء و بهسازی کانال های آبیاری

برای انتقال و هدایت آب از یک منطقه بر سر مزارع کشاورزی کانال هایی طولانی در زمین حفر و یا کانال های سنتی با مصالح اصلاح می شوند. این روش در جلوگیری از هدر رفت آب نقش مهمی دارد. در روش های سنتی حجم زیادی از آب در طول مسیر نشت و یا تبخیر می شود که در نتیجه باعث پایین آمدن بازده آبیاری و اتلاف آب می شود.

به علت کمبود منابع آبی، توسعه گلخانه ها از راهکارهای مهم در کاهش مصرف آب و حفظ خاک می باشد. به علت استفاده از سیستم آبیاری تحت فشار در کشت گلخانه ای، در مصرف آب صرفه جویی می گردد. گلخانه ها موجب تولید خارج از فصل محصولات سبزی و صیفی، افزایش کیفیت محصولات، افزایش برداشت محصول، کنترل بیولوژیک آفات، بیماری و علف های هرز می شوند. میزان مصرف آب در این کشت ها یک دهم آبیاری های غرق آبی است. از محصولاتی که در گلخانه ها تولید می شوند می توان به سبزی و صیفی مانند خیار و گوجه فرنگی و همچنین گل های زینتی اشاره کرد.

از مشکلات دیگری که در بخش کشاورزی با آن روبرو هستیم، فرسایش سریع خاک است. برخی افراد اراضی شیب دار را برای کشت دیم شخم می زنند که این کار موجب فرسایش و تخریب بیشتر خاک می شود. برخی از کشاورزان برای استفاده راحت از ادوات کشاورزی در جهت شیب، اراضی را شیار می کنند و توجهی به از بین رفتن حاصلخیزی خاک ندارند. با اصلاح روش های شخم و کاشت در اراضی شیب دار و آگاهی یافتن از خسارات زیست محیطی ناشی از آن می توان از اراضی کشاورزی و خاک حفاظت کرد.

بهینه سازی مصرف کود و سموم کشاورزی و مبارزه بیولوژیکی با آفات

استفاده بیش از حد از نهاده های شیمیایی در کشاورزی (عمدتاً کودهای معدنی، سموم دفع نباتات)، نه تنها تهدیدی برای محیط زیست است، بلکه هزینه تولید کشاورزان را نیز افزایش می دهد. موجب کاهش کمیت و کیفیت محصول، تجمع بور، کادمیم و سایر فلزات سنگین در گیاه، کاهش جذب مس، آهن و سایر ریز مغذی ها توسط ریشه، تخریب ساختمان خاک و آلودگی آب ها می شود. اما استفاده از کودهای آلی موجب افزایش باروری خاک می گردد.

باید کاربرد سموم شیمیایی و دفع آفات را کاهش داد و به بوم شناسی آفات (از قبیل چرخه های زندگی آفات و روابط صیاد/صید)، توجه کرد. کشاورزان می توانند با این کار از هزینه های خود بکاهند و از خطرات ناشی از کاربرد بیش از حد سموم دفع آفات جلوگیری کنند.

فک ورزی حفاظتی

خاک؛ یکی از مهم ترین منابع طبیعی بوده که تمام نیازمندی های انسان و دام از آن فراهم می گردد. یکی از عواملی که در کشاورزی بسیار مورد توجه قرار می گیرد و عامل اصلی نابودی بسیاری از زمین های حاصلخیز و تبدیل آن ها به مکان های غیرقابل کشت محسوب می شود، پدیده ای به نام فرسایش خاک است. در روش سنتی از شخم زنی گاواهن، دیسک زنی، هرس ها و ... برای ایجاد بستر مناسب بذر استفاده می شود که موجب فرسایش خاک می گردد. اما خاک ورزی حفاظتی؛ ضمن تغییر در ویژگی های فیزیکی خاک، آن را حفظ، اصلاح و احیاء می کند.

خاک ورزی حفاظتی شامل سه اصل مهم است:

الف- وسایل و ادوات کشاورزی بر روی خاک کمتر تردد دارند، بنابراین از فشردن خاک جلوگیری می شود.

ب- بقایای گیاهی برای افزایش مواد آلی خاک به آن بازگردانده می شود.

ج- جلوگیری از برگرداندن خاک به منظور حفظ رطوبت

استفاده از خاک ورز به علت مصرف کم سوخت باعث کاهش هزینه های تولید و افزایش بهره وری می شود.

شما چگونه می توانید دریاچه را نجات دهید؟

دانش آموزان عزیز؛

چنانچه در مطالب این کتاب ذکر شد، دریاچه ارومیه در خطر نابودی است و باید برای احیاء آن با همدیگر مشارکت و همکاری کنیم. دریاچه ارومیه برای همه است و خشک شدن آن باعث مشکلاتی برای همه ما می شود. پس باید برای نجات آن کارهای مهمی انجام دهید و به بزرگترها هم یادآوری کنید که برای احیاء آن به شما کمک کنند. پس:

۱. لامپ اضافی خاموش! در مصرف انرژی صرفه جویی کنید. چون نیروگاه برای تولید برق آب زیادی مصرف می کند.

۲. کمبود آب جدی است. آب را درست مصرف کنید.

۳. گیاهان را یا صبح زود آب بدهید یا بعد از غروب.

۴. موقع مسواک زدن و یا صابون زدن دست و صورت شیر آب را ببندید.

۵. حتماً مطالب این کتاب را به بزرگترها و سایر دوستانتان انتقال دهید تا به اهمیت دریاچه ارومیه و راهکارهای نجات آن آگاهی بیشتری پیدا کنند.

۶. با دوستانتان در مورد هر یک از راهکارهایی که توضیح داده شده، بحث کنید و با مزارع یا باغات خود مقایسه کنید.

۷. به والدین تان بگوئید که با صرفه جویی در مصرف آب و کشاورزی صحیح می توانند هم باغات خود را از خطر بی آبی و خشک شدن حفظ کنند و به شغل کشاورزیشان ادامه دهند و هم دریاچه ارومیه احیاء می شود.

اگر پیشنهاد دیگری دارید، در زیر بنویسید:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....